

Лидија Капушевска-Дракулевска

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје
l.drakulevska@flf.ukim.edu.mk

ДИСТОПИСКИОТ РОМАН НИЗ ПРИЗМА НА *НЕКОЛКУ* *ТИШИНИ ПОДОЦНА* ОД АНА СТОЈАНОСКА

Клучни зборови: дистописки роман, нарација, македонска литература, Ана Стојаноска.

*Ниеден човек не е Осѝров, сам за себе (...)
И заѝоа никоѝаш не ѝрашувај за коѝо бијаѝѝ
камбаниѝе; ѝше бијаѝѝ за ѝебе*
Џон Дан

Најновиот, петти по ред роман на писателката и театролог Ана Стојаноска, со наслов *Неколку ѝишини ѝодоцна* (Скопје: Полица, 2025), посветен на нејзиниот „втор татко – Коле Чашуле“ (за кој, патем речено, пред две години – во 2023, таа објави монографија *Чашуле*: приказничарот), е *дисѝоѝиски роман*, започнат, не така одамна, во времето на светската пандемија со КОВИД-19, што се рефлектираше во сите домени на човековото постоење. Романот е потврда на фактот дека ниту книжевноста ниту културата, воопшто, не се имуни на овој тип закани. Напротив! Освен посветата, романот содржи и една друга рамковна белешка во која се вели: „Настаните и ликовите се измислени, секоја сличност со денешните е намерна“. Еве ја во игра вечната дилема на книжевноста: каде завршува измисленото, а започнува реалното и обратно?!

Интересот на Стојаноска за жанрот утопија/дистопија датира уште од нејзините студентски денови на Катедрата за општа и компаративна книжевност; дури и нејзиниот дипломски труд беше од оваа област.

Според терминолошките речници (Šnel 2008: 735–738), *утопијата* е жанр сроден со научната фантастика, но наместо врз технички пронајдоци, се потпира врз идеалната слика на некое далечно општествено уредување. Таа е *неверојатна*, но не и *невозможна*. *Независната утопија* или *антиутопија*, пак, е своевидна пресвртена утопија или антитеза на утопијата: подразбира измислено општество, аналогно на утопијата, со таа разлика што тоа е непосакувано, опасно и застрашувачко. Со други зборови, антиутопијата укажува на можните трагични последици на еден социјален проект, затоа што средствата од научниот прогрес се поразвиени и служат за поголема репресија и рушење на индивидуалната слобода.

Утопијата/ антиутопијата во книжевни рамки се врзува за имињата на Џорџ Орвел, Олдоус Хаксли и Евгениј Замјатин. Романот *Ние* на Замјатин што датира од дваесеттите години на минатиот век, се смета за еден од првите дистописки романи во историјата на книжевноста, што ќе рече дека жанрот е стар веќе цел еден век. Сепак кај нас е мошне редок, иако, според Владимир Јанковски, еден од промоторите на романот *Неколку илустрации* од Ана Стојаноска, „светот одамна се глобализираше“, тој „сè повеќе се поврзува, па е сосема разбирливо и очекувано темите што го интересираат некој писател во Скопје“ да се идентични „со темите што го интересираат некој писател оддалечен десетици илјадници километри од Скопје“. Оттаму, заклучува Јанковски, „темата поврзана со можните апокалиптични сценарија“ почнува да биде присутна и кај нас „онака како што одредено време е присутна во светските, книжевни и филмски остварувања“, од причина што, освен споменатата глобализација, „темите со кои се занимава македонската книжевност не се исклучиво локални“ и затворени во национални рамки (Илиевска-Таневски 2025).

Може да се рече дека *дистопијата* е истовремено и релативно нов, но и еден многу стар жанр. Корените на дистопијата лежат во митската свест, во цикличното сфаќање за смената на космосот и хаосот, во дијалектиката на космогонијата и есхатологијата што егзистира во речиси сите системи на религиозните учења. Но есхатологијата или претставата за крајот на светот, апокалиптичните визии, покрај уништувањето, носат и надеж за спас и нов живот. Како митската птица феникс, светот секогаш одново се раѓа од сопствената пепел. Секогаш, освен во дистопијата,

пиите што се дезилузионистички и безизлезни; нудат песимистичка визија на некој паралелен универзум или претпоставуваат живот што е еден од можните бесконечни животи.

Како и во најдобрите примери на дистопискиот роман, и во романот *Неколку ѝшшини ѝдооцна* на Ана Стојаноска, се работи за претпоставениот крај на светот (не случајно, во романот постои омаж на *Фаренхајт 451* од Реј Бредбери) и за различните причини што доведуваат до него. Кои се тие причини? Според авторката, најнапред, нова голема пандемија по короната му се заканува на човештвото! Откриениот заменски протеин што помага да се зголеми производството на месо, делува како паразит, па тој е смртоносен за целокупниот жив свет:

Болеста агресивно го јадеше протеинот. Потоа телото се откажуваше самото од себе. Секој орган посебно. Синхронизирано. Како да е добро увежбан симфониски оркестар. Повторно стравот го надвладае човештвото. Многу криминал, многу воени интервенции, кражби најмногу на храна или на извори на храна. Како преку ноќ да исчезна најчовечката одлика на целото човештво – хуманоста. Не дека претходно беше многу видлива. Само што сега доминираше нечовечкото. Откако по првата пандемија многу земји се автоматизираа, сега се инсистираше и на целосно осамостојување на автоматизираните системи. Почнаа првите протести, многуте затворања и убиства. 2025 година не беше годината што во светските хронологиите ќе биде запишана како убава година (Стојаноска 2025: 47).

Навистина, оваа, 2025 година, што навлегува во својата последна четвртина, нема да биде запаметена како убава година! Фактите и фикцијата се во нераскинлива симбиоза...

Други опасности што го демнат човекот во XXI век и на кои тој е немоќен да се спротивстави, според романот, се: улогата на фармацевтската индустрија и на големите финансиски фондови, крахот на економскиот систем и дигиталните валути, распаѓањето на човечките заедници, дарквебот... Се разбира, драматичноста на големите наративи е во корелација со драмата на личен план: личните, интимни приказни и судбини

се, исто така, трагични, во духот на општата рамка на заканувачката судбина на човештвото.

Ана Стојаноска е авторка која, во секој свој нов роман, смело се впушта во нова жанровска авантура и која редовно експериментира со структурата и нарацијата на своите дела. *Неколку илјштини йодоцна* е дистописки роман композиран како музичка симфонија што претставува вистинска новина во македонската литература. Романот е поделен на неколку поглавја, именувани со музичка терминологија: „Прелудиум“ (во-вед), „Симфонија во д-мол: Прв став – Соната“ (инструментален облик), „Втор став – Адаџо“ (бавно темпо), „Трет став – Менует“ (ситно, мало), „Четврт став – Алегро“ (живо, брзо, весело), „Кода“ (шифра на љубовта – писмото од саканата жена што стигнува на вистинската адреса дури по цели петнаесет години) и „Финале“. И во претходните романи на Стојаноска музиката игра клучна улога во нарацијата, меѓутоа, овде е нагласено доминантна во структурното ткиво на самата нарација.

Хронотопот во романот обединува различни места на земјината топка: Хрватско приморје, Италија, Израел, Фарски Острови, Северно Море, Њујорк, Берлин, Бремен, Рим, Лондон, Кина, Балканот (Преспа)... Интересна е автоимаголошката, критички интонирана, слика на Балканот: „таму беше најризишно од цела Европа. Одвреме-навреме се појавуваа воени дејствија, државите сè повеќе се расцепкуваа, царуваше криминалот. И да, најмногу трговија со дрога и оружје“ (Стојаноска 2025: 260). Времето е омеѓено од крајот на 2022 до 2037 година, значи опфаќа петнаесет години: започнува во денешно време и се протега во блиска иднина. Нарацијата е нелинеарна, се движи напред и назад во времето; во духот на мозаичната композиција, нарациите и ликовите се вкрстуваат.

Што се однесува до самата нарација, и таа е комплексна и повеќе-слојна, односно наративниот дискурс го сочинуваат неколку наративни нишки, што ќе рече дека приказната се обликува низ различни перспективи на неколку носечки ликови. Се работи за ликови аутсајдери, нереализирани во личниот живот, осаменици (по правило, сите ја искусиле горчината и болката на загубата, особено нереализираната или трагичната љубов што им е заеднички именител); ликовите, најчесто, дејствуваат поттикнати од материјални побуди (пари) или од желбата за одмазда. Авторката ја слика егзистенцијалистичката болест на своите јунаци,

нивното проклетство од себебарањето и себененаоѓањето; сите тие се фатени во мрежата на залудната потрага по смислата на постоењето, по човековата душа. Празнината на сопствените животи ја пополнуваат со омраза и одмазда, со моќ и насилство.

Гневот и насилството, според Хана Арент, се „природни“ човечки емоции; тие припаѓаат во политичката сфера на меѓучовечките односи (Арент 2012: 85). Човечноста, хуманоста, никогаш порано не страдала во толкава мера колку од прогресот на модерната доба, зашто прогресот значи пораст, константен процес на натрупување на материјалното сè повеќе и повеќе, на ненаситниот копнеж по уште и уште. Не случајно, францускиот поет Пол Валери своевремено изјавил: „Може да се каже дека сè што знаеме, односно, дека сето она што имаме моќ да го правиме, конечно се сврте против тоа што сме“, алудирајќи на загрозената човечност.

Според проучувачите, моќта се објаснува преку нејзините различни изрази: контрола, способност, власт (авторитет), влијание, енергија. Канадско-американскиот економист, професор и либерал Џон Кенет Галбрајт, во делото *Анаџомија на моќта* (1995) вели дека моќта има три извори: *личносџа*, *сојсџвеносџа* и *орѓанисаџија*. Сите тие се тематизирани во романот на Стојаноска преку водечката тријада ликови: Хана, Марија Лазар и Иван (останатата плејада ликови орбитрира околу спомнатата тројка).

Светот на парите, лаком и алчен, најматеријален од сите материјални светови – свет што измислува болести и војни, за Хана не треба да постои; таа господари со дарквебот. Овде евозможен еден линк со реалноста: и во реалноста, имено, никој повеќе не се изненадува ако на вести слушне дека некои компјутерски аматери упаднале во мрежните системи на големите држави, нивните министерства или тајни служби. Сè што е складирано во електронските системи, па дури и во оние најсофистицираните, може да се дознае многу побрзо отколку моменталниот број жители во некое соседно село, на пример. Застрасувачка и кобна, заканувачка и разорна може да биде техничката цивилизација. Сè може да отиде во неповрат со само едно притискање на копчето. Токму таква е техничката цивилизација во романот на Ана; именувана е Гехена, според приказната од детството на Хана со значење Пекол.

Антипод на Хана е Марија Лазар која потекнува од едно од најбогатите семејства во Англија. Најсилно оружје за неа не се современите компјутери и техника, ниту најсовршените воени машини, туку парите. Нејзината девиза гласи: „Светот се базира само врз парите. Моќта е во парите“, следствено, парите се најголемата среќа за неа.

Организацијата во романот на Ана е комплексен компјутерски систем за спречување кризи под капата на Обединетите нации, чијшто креатор е Иван, на бродот „Магелан“ (интересно именување што носи цел арсенал од метафорички значења) што плови во водите на Северно Море како некој нов Ноев ковчег. Обединувачка рамка, рамковна приказна е токму поморската приказна на Иван со која започнува и завршува романот. За Иван, „бројките не го создаваат космосот, космосот е создаден од бројки.“ Преку Системот е инкорпорирана една утописка идеја – можност за унифицирање на монетарниот систем и системите за заштита (со што би се обезбедила храна, вода, медицинска и воена заштита за сите), но и тој се сфаќа како еден вид тиранија, губење на слобода. Секој е против другиот: Хана сака да руши по секоја цена, и се насадува во уништувачкиот потфат (парадигматично е, притоа, нејзиното злокобно смевање што се слуша зад компјутерскиот екран по завршената разорна „акција“); Марија Лазар, пак, по секоја цена, настојува да го зголеми личното богатство (затоа и не ѝ одговара егалитетот што го нуди Системот). Бескрупулозни и егоцентрични, овие жени не бираат средства за остварување на своите монструозни цели. Едната господари со виртуелниот свет, другата – со егзактниот, материјален свет. Но, обата света се вкрстуваат преку моќта и насилството чијшто инкарнации се двете главни хероини.

„Насилството може да ја разори моќта“, но „никогаш не може да ја замени“ – смета Хана Арент (2019: 273). Во своите рефлексии за *насилството* (во истоимената студија), оваа авторка го промислува техничкиот развој како водечки фактор на XX век што генерира „апокалиптична“ шаховска игра помеѓу суперсилите при што се игра според правилото „кој и да победи, тоа за двете страни ќе значи крај“. „Ова е игра, непозната досега“ – вели таа и појаснува: нејзината „рационална“ цел е превенција, а не победа. На прашањето како ќе успееме да се ослободиме од очигледното лудило на оваа позиција, нема одговор (Арент 2012: 5-6). Во романот на Стојаноска постои имплицитен одговор и излез во

обидот на Иван – неговите доблести и посветеност на Другите. Но, и проектот на Иван останува нереализиран.

Не така одамна секој од нас лично, но и целото човештво, се соочи со стравот од смртта, со загубата, со една монструозна психолошка војна, со крајот на светот. Мислевме дека пандемијата од планетарни размери (основниот поттик и на овој роман) ќе го промени светот на подобро, дека емпатијата, грижата за другиот конечно ќе надвлее во овој суров свет; за жал, како ништо да не научивме. По кој знае кој пат низ историјата се покажа дека една несреќа раѓа нова, дека синцирот на трагедии добива само уште една нова алка и сè така во недоглед... „За мене е поразителен фактот дека ја изгубивме емпатијата и човечката одлика да бидеме добри едни кон други“ – читаме во едно интервју на авторката (Илиевска-Таневски 2025).

Романот на Ана Стојаноска е одговор токму на тоа отсуство на елементарна хуманост меѓу луѓето, преку перспективата на ликот на Иван:

Мислеше дека може да смени нешто. Дека ќе се смени. Дека луѓето ќе научат да бидат луѓе. Да се грижат едни за други. Ништо не научија. Не ја гледаа големата слика. Секој си ја остваруваше својата лична корист (Стојаноска 2025: 251).

Лична корист, ситни задоволства и нагласена индивидуалност. Секоја форма на доброта беше отстранувана. Ете, и на најкомплексната алатка денес, Системот, ѝ најдоа мана. Не сакаа да го делат тоа што го имаа. Не сакаа да го даваат тоа што го немаа другите. И не, тоа не беше одлика на некој народ посебно. Не, сите беа такви. Сите народи како мисли имаа во главите, не љубов и желба за добрина. А тој, тој мислеше дека може да го победат лошото во секој човек. Да ја вратат надежта. Тоа беше она што болеше. Петнаесет години и ништо не успеа да смени (Исто, 292).

Веројатно, ирскиот автор Џорџ Бернар Шо бил во право кога изјавил: „Сега кога луѓето научија да летаат како птици, да пливаат како риби, им останува само уште нешто: да научат да живеат на Земјата како луѓе.“ Не случајно, *илуралноста* се смета за услов на човековото постое-

ње: „фактот дека на Земјата живеат – односно светот го населуваат – луѓе, а не Човек“ (Арент 2019: 12). Парадоксално, моќта опстојува таму каде што луѓето живеат заедно.

Наспроти суровоста на светот, романот *Неколку ѿишини ѿодоцна* е полн со лирски проблесоци: љубов, осама, тишина, покрај веќе посочените – добрина и емпатија. Впрочем, тоа се доблестите што може да ни помогнат „да го зачуваме човекот во себе“ – смета авторката и појаснува дека:

љубовта нè прави луѓе, односот кон другиот до себе, добрината кон целиот жив свет, не само кон луѓето, туку и кон животните и птиците, луѓе нè прави разумот и сочувството, размислата да работиме на општото добро, да придонесеме овој свет да види подобри денови. (...) Верувам дека во секого од нас има еден добар човек. Кај некого е освестен, кај некого спие, кај некого хибернира. Но, ако се обидеме – имаме надеж, заедно со тоа што секој би го правел она што најдобро го знае (Илиевска-Таневски 2025).

Еве и неколку цитати од романот за илустрација:

Ти си родена за љубовни ѿриказни ѿишо не ѿосѿојаѿи! Првата реченица што ја имаше запаметено од своето детство. Имаше три и пол години кога баба ѿ ја седна на skutот и ја погали по главата. Нејзината Нана. Нејзиниот Мудроносец. (...) *Љубвоѿи не може да исчезне, си рече. Љубовѿи е енерѿија. А Универзумоѿи ни докажува дека енерѿијаѿи не исчезнува. Само ја менува формаѿи* (Стојаноска 2025: 29). *Сакаш да ѿи кажам како е да си осамен? Како е да немаш кому да му се обраѿиши. Дури ни себеси. По ѿрвиѿе недели самоѿиѿија, си ѿравев муабей сам со себе. Сеѿа веќе ни ѿоа не ѿо ѿравам. Мислам дека ова ѿо ѿишувам во себе за да осѿавам ѿраѿа, барем мало ѿарче свесносѿи да осѿане во мене. Инаку, сеѿо ова лудило наоколу ќе ме ѿодземе ѿод свое. (...) Ако ѿреба да зборувам, ќе ѿреба да мислам. А јас не сакам да мислам. Не сакам да мислам заѿоа ѿишо боли.*

(...) *Што ако ојворам усџа и не излезе некој збор од неа?*
(Исто, 124-125).

На крајот останува само тишина. Нема никаков звук. Нема ни одек. Само тишина. Како да си во вакуум. Или во вселената. Иван не беше ниту во вакуум ниту во вселената, само знаеше дека ова е крајот. (...) Како да не поминале петнаесет години, како да е сега, како да било пред некоја минута, само неколку тишини подоцна (Исто, 299-300).

Американскиот теоретичар Ихаб Хасан, уште пред половина век, го искажал впечатокот дека современата книжевност се свртува против себеси и дека се стреми кон тишината, зашто останува нема пред тегобните мисли за насилството и апокалипсата кои, за жал, царуваат во денешниот свет. Убава алузија на насловната синтагма, која, самата авторка ќе ја објасни и во едно интервју:

Романот *Неколку тишини подоцна* раскажува неколку различни приказни од разни делови на светот покажувајќи како еден настан води кон друг и како на крај сето ќе го голтне тишината. Романот не дава надеж, романот само предупредува. На кој начин може да се отиде каде што не треба, ако човек не е внимателен. Тоа е еден вид мој личен крик, против сето егоистично и личнокорисно во општеството (Илиевска-Таневски 2025).

И навистина: романот на Ана Стојаноска – *Неколку тишини подоцна* – со својата оригинална и вознемирувачка содржина, предупредува, опоменува, поттикнува на размислување преку *раскажувањето приказни*, нешто на што многу инсистира и на што безрезервно му е посветена нашата авторка. За моќта на раскажувањето се изјаснувале по различни поводи, од Борхес – до нашиот Горан Стефановски. Во оваа пригода, ќе го цитирам перуанскиот писател Марио Варгас Љоса кој, при добивањето на Нобеловата награда за литература во 2010 г. ќе изјави: „Приказната на човештвото, за среќа, е една незавршена приказна. Па, во таа смисла, мора да продолжиме да пишуваме и да сонуваме, бидејќи тоа е, бездруго, најефикасниот начин да си ја олесниме нашата смртна судбина“.

Верувам дека оваа мошне убава изјава на Љоса би ја потпишала и Ана! Не само што верувам туку сум и сигурна во тоа! На промоцијата на нејзиниот роман (одржана на 17.05.2025 г.), таа сподели едно сведоштво коешто претходно го објави и на својот фејсбук-статус, а кое се однесува токму на раскажувањето, како и на можното преплетување на светот на фикцијата и светот на реалноста:

Една ноќ додека не можев да пишувам, а ниту да спијам, отворив Инстаграм и првото нешто што го видов беше една преубава фотографија на зајдисонце на море. Како позната чуварка на зајдисонцата, почнувам да го разгледувам профилот на, како што јас си го нареков, „Моречовекот“. И така го запознав Иван – човекот што управува брод и што фотографира најубави зајдисонца. Тоа наше запознавање и дружење траеше со бескрајните мои прашања за животот на бродот. Во еден миг, Иван ми ја подари една од најубавите негови фотографии и ми рече ако некогаш ја објавиш книгата оваа фотографија ти е подарок од мене за корицата. Книгата ја објавив пос три години откако ја напишав, фотографијата е на корицата, Иван е сè уште на бродот, а јас сум ептен среќна писателка, што можам да раскажувам приказни и тоа некои од нив такви што се мешаат со реалноста (Стојаноска, 13 мај 2025).

Бродот (во вистинскиот живот на Иван, прототип за истоимениот книжевен лик), според Мишел Фуко, е *хејероѿоѿија*, „парче простор што плови, место без место, кое живее преку самото себеси, кое е затворено во себе и едновремено препуштено на бесконечноста на морето“ (Фуко 2007: 43). Асоцијациите на бродот со животните авантури на човековата индивидуа, се повеќе од очигледни, како за вистинскиот Иван, авторот на насловната фотографија од романот *Неколку ѿишини ѿодоцна* на Ана Стојаноска, така и за фиктивниот Иван кој се симнува од бродот и „сака да си оди дома“, иако „веќе одамна не постоеше дома“ (Стојаноска 2025: 300). *Невдоменосѿа* со која се финализира романот, отвора нова дилема, не помалку актуелна и провокативна, но тоа е една друга тема...

Литература:

- Арент, Х. 2012. *За насилството*. Скопје: ТРИ. (Превод од англиски: К. Јосифовска.)
- Арент, Х. 2019. *Човековата сосвојба*. Скопје: Артконект. (Превод од англиски: К. Јосифовска.)
- Галбрајт, Џ. К. 1995. *Анаџомија на моќта*. Скопје: Култура. (Превод од англиски: А. Марковска.)
- Илиевска – Таневски, Н. 2025. „Неколку тишини подоцна – крик против сето егоистично и личнокорисно во општеството; Промовиран нов роман од Ана Стојаноска“. *Вечер*, 15 мај. Достапно на: https://www.vecer.press/nekolku-tishini-podoczna-krik-protiv-seto-egoistichno-i-lichnokorisno-vo-opshtestvoto-promoviran-nov-roman-od-ana-stojanoska/?fbclid=IwY2xjawKacZZleHRuA2FlbQIxMQBicmlkETFwVjhnaW1lZWdhTzZEOmdxAR6gW-EdIwE-ijjPHC_kXfxLIW7qXHL0Wq42VkfBIT5lu3zrgIuZ6BLGp0Qphg_aem_yrLQ8kR1G_kwLqTbnCvwnw (Пристапено на: 8.8.2025)
- Стојаноска, А. 2025. *Неколку тишини подоцна*. Скопје: Полица.
- Фуко, М. 2007. „За другите простори (1967), хетеротопии“. Во: И. Цепароски (пр.), *Асијекти на грубоста*. Скопје: Менора, Евро-Балкан Пресс, 33–43 (Превод: А. Димишковска Трајановска).
- Šnel, R. (prir.). 2008. *Leksikon savremene culture*. Beograd: Plato Books.

Lidija Kapushevska-Drakulevska

**DYSTOPIAN NOVEL THROUGH THE PRISM OF ANA STOJANOSKA'S
*A FEW SILENCES LATER***

Summary

Ana Stojanoska is an author who, in each of her new novels, boldly embarks on a new genre adventure and who regularly experiments with the structure and narration of her works. Her fifth novel, *A Few Silences Later* (*Неколку илмински йоџна*), is a *dystopian novel*, a very rare genre in our cultural sphere. The novel is composed as a musical symphony, which represents a real novelty in Macedonian literature. As in the best examples of the dystopian novel, *A Few Silences Later* is about a vision of the end of the world and the various causes that lead to it. The novel is disillusioning and offers no way out but rather points to the existence of some parallel universe and a supposed life as one of the many possible lives. *A Few Silences Later* with its original and disturbing content, warns, admonishes and encourages reflection through *storytelling*, something that Stojanoska insists on. The key story in this novel focuses on one devastating fact: the absence of basic humanity among people. Not so long ago, each of us, faced the fear of death, of loss, of a monstrous psychological war, of the end of the world. We thought that a pandemic of planetary proportions (the main incentive for this novel) would change the world for the better, that empathy, care for others would finally prevail in this cruel world; unfortunately, we had learned nothing. How many times throughout history has it been shown that one misfortune gives birth to another, that the chain of tragedies only gains another new link, and so on indefinitely?!

Keywords: dystopian novel, narration, Macedonian Literature, Ana Stojanoska.